

מסורת הש"ס

(א) [לעיל סג. לקמן קמח.], **(ב)** [שם: א.], [לעיל סג.]: לקמן קמח: ערסן יט. [וזיז א.], **(ג)** [נסב: ד"ה רבן, ס] **(ד)** י"ל קנט.רש"ס,

»

הגהות הב"ח

(א) גמ' וקא קשא ליה הינו גזר הינו דות כ"ל וליג היינו וכן בפירוש רשב"ס: **(ב)** שם בפסוקא אינו צריך וכו' במאי קא מיפלגי ר"ע ורבנן קא חק מילגני דר"ע סבר: **(ג)** רשב"ס ד"ה וצריך המוכר ליקח דרך כ"ל ויתבת ממנו מחק: **(ד)** תוב' ד"ה ואי וכו' ובמסקי לרב פפא דאיתני ליה על גמג לעני דלי נפל דער בני לה:

»

מוסף רש"י

לא את הבור ולא את הדות. סופא דמתיי דהמוכר את הבית לא מוכר את היטע וקאמר דגם את הבור ואת הדות אינו ככלל בית (רש"י אה). המוכר את הבית לא מוכר את הבור שבה לו את הדות (ועדין יט). בור בתפירה כלל גנין מכלל, ודות צנין (שם ורש"י אה). אף על פי שכתב לו עומקא ורובא. שם בור, שמשמש כן בפני עמון, ולא אהני עומקא ורובא לא לתמי עומקא ורובא דמלחין דמסתמא לא קני אינש עומקא ורובא (קמח קמח). דלא חלו לרבינו אלף עליות ומסקא וקרקעות היות, שם נ"ל מוכר לחפור חתם הבית

לוקח מעכב עליו (רש"י אה). וצריך. מוכר, ליקח לו דרך. מן הלוקח ליק' זה לאותו בור דות, שבה לו כלל הקרקע מכל לו ולא שיהי זה כלל, לסתירה ליה מוכר בעין יפס מוכר (ועדין יט. ובש"י יז: א וקמח קמח). והכ"א אינו צריך ליקח לו דרך. דמוכר בעין מוכר ודק שיר לו (ועדין יט.) דלמיתן סכס ששיר את הבור ואת הדות לעמון כן שיר לו דרך (וזיז א). בזמן שאומר לו. מוכר ללוקח בית אני מוכר לך, חוץ מאלו. בור דות, שאין צריך ליקח דרך. מין דלא צריך לפסוק, דאם מתממא נמי אין בור דות ככלל בית ופירא, וחלי לטפוי מילתא קאמר ולהיטוי לשמיר לעמון (ועדין יט. ובש"י יז: א וקמח קמח).

»

מוסף תוספות

א. דס"ל לתלמודא דהשתא גמי דאיתני ואמר ע"מ שדיוטא העליונה שלי אינו רשאי להכביר ולבנות ע"ג הדיוטא עצמה אלא לבנות ע"ג העמודין. ריטו יונה. ב. [ולא מצ מצ מוכר לבנות על גבי הבית ממש, שלא נשתעבדו לו כוחלי הבית אלא להשתמש בה בוידין, כדרך שאדם משתמש בדיוטא. רשב"א. ג. דאפי' להכביר עלהבתא בניצור זה לא אהני נתניה וכו', ואפי"ג דגם בלא התנו יכול הוא לבנות באייר וכו'. ד. דהתם [גבי מעשר] שירי בתנאיא מקום מעשר בגוף השרה שמוכר אבל הוכא מי משיר בגוף הבית שמוכר כלל. ה. והיינו דאמרין בשלהי שמעתא אהני ליה על גמג דאי נפל דער בני ליה ואי גרסינן דאי נפלה דער בני לה. שם. ועיין רמב"ן.

ואי סלקא דעתך בסתמא קני עומקא ורומא. כדקפרכת לעיל: **כי גבזה י' טפחים מאי הוי.** אמאי לא קנה אלף לאו ש"מ דרומא מסתמא לא קני לא גג גבזה עשרה ולא אור מ' ואיך והוא דאין דלא קני עומקא מסתמא כלל כרצ דימי ומיהו גג שאין לו מעקה גבזה י' קני מסתמא להשתמש על גוף דאין זה ככלל רוס אלף ככלל ומדמינן **גבזה עשרה חשיב**. בית צפני עמנו ולא מיצטיל לגבי בית בסתמא עד דמפרש עומקא ורומא אצל אורר הגג עד לרקיע דהיינו רומא והוא דאין לעומקא קני מסתמא: **ס"ש דאמר ריש לקיש** נו'. מדרב פפא מקשי. אי אמרת בשלמא דמסתמא קני לוקח עומקא ורומא היינו דאהני תנאה דע"מ שהוא מיותר לכדרב פפא שאס רנא מוכר לצנות על גבי הדיוטא ולהגביה צניינן אחרים צרומו של בית צונה דאי לא אמני הוה קני ליה לוקח לרומא שעל גבי הדיוטא מסתמא דרומו של בית קונה צ"מ העליונה ופאי' היכא דליכא דיוטא ס"ד דמסתמא לא קני לוקח רומא אלף של מוכר הוא ל"ל ע"מ מאי אהני תנאי המיותר בלא תנאיא נמי הוה קני מוכר לדיוטא העליונה ולרומו של בית ואס היה רואה לצנות צונה. וקס"ד דהאי מקשה דהיי איתיה לפירושה דמלתיה דרב פפא כדפרשית לה: ה"ג בפירוש רבינו חננאל דאי **נפלה דער בני לה**. לעולם מסתמא לא קני לוקח רומא ודקאמרתי יתור תנאה ל"ל להיי אהני דאי נפלה דיוטא דער בני לה וכדפרשית לעיל^א דרב פפא לאו צנינן ע"ג דיוטא איירי אלף צנינן דיוטא עממה אס תפול.

כן נראה שטעם שמועה זאת צעניי ויש שיטות אחרות ואין צהן **ממש: ברתני^א אע"פ שכתב לו עומקא ורומא.** כדאוקמה רב דימי בגמרא לעיל [נסג]: דעומקא ורומא בסתמא לא קני ואהני עומקא ורומא למיקני עומקא ורומא ולא למיקני בור ודות משמשין מלוק מן הבית שאינו עשוי אלף לשאוב ממנו מים: ולריך. המוכר ליקח ^א ממנו דרך מן הלוקח לילך לצור ודות שלו דמוכר צעין יפה מוכר דברי ר"ע. ורבנן סבירא להו דמוכר צעין רעה מוכר ושייר דרך לעמנו ממה שמכר: **בזמן שאמר ליה חוץ מאלו.** חוץ מצור ודות ותנאי שלא לצורך הוא שהרי איןן ככלל בית אלף לטפויי מילתא קאמי ושייר לו דרך. ולרבנן לא אמת לטפויי כלל דכלאו הכי שיר לעמנו דרך ולרוחא דמילתא אמר כן שלא יאמר הלוקח כל הבית מכרת לי ולא עכבת דרך שאין לו מוכרינן בקיאינן צניינן והלכך פירש כל כך: **מכרן.** לצור ודות לאחר והבית עיכב לעמנו: **רבי עקיבא אומר א"צ הלוקח ליקח לו דרך.** לצור ודות שקנה דמוכר צעין יפה מכר לו: **גב' היינו צור והיינו דות.** איהו צור ואיהו דות והלא אין היכר בין זה לזה ששניהן עמוקין בקרקע ויש צהן מים מכונסין ולמה לי למיתני תרתי: **צחפירה.** בקרקע קשה שמחזיק מים בלא צנין: **צנינן.** חופרין צור צעפר תיחוח וצונין לו כותל אצניס ומקרי דות. והלכך אי תנא צור הוה אמניא ה"מ צור שהוא צחפירה אצל דות שהוא צנינן כעין הבית הרי הוא ככלל בית ואי תנא דות משום צנינן צפני עמנו הוא וחשיב אצל צור לא חשיב וליצטל גבי בית צריכא:

דרבי

וזאת אומרת ^א דהא פשיטא דמהני דצוריה אס נפלה דהדר בני לה וממתניתין שמעינן דייתור לשון מהני אצל לרב וציד אחי שפיר זאת אומרת דמששיר בגוף הבית ולמאי דמסקי' דבסתמא לא קנה עומקא ורומא ^א מסיק לרב פפא לענין דאי נפל דער בני לה לאו אעלייה קאי אלא אס נפל הבית ואינו רואה הלוקח לצנותו הרי צעל עלייה צונה את הבית והעלייה ע"ג עמודים כאשר בתחלה ויושב זה עד שיתן לו יציאותיו ^א וא"ת ומאי נפקא ליה מינה צמה שהבית צנוי תחת העלייה כיון שהעלייה אינה צנויה ע"ג כתלי הבית אלף ע"ג עמודים הקצועין צחצר בלא בית גמי יכול לעשות כן ואמר ר"ת דאמר בפרק זה בורר ^א (סנהדרין דף לא). אחד אומר דדיוטא עליונה ואחד אומר דדיוטא תחתונה הרוח תחת העלייה ויתקצר וקשיא לפי' ר"ת דאמר בפרק זה בורר ^א (סנהדרין דף לא). אחד אומר דדיוטא עליונה ואחד אומר דדיוטא תחתונה מעשה בא לפני רבי ואיך עדותן ואי דיוטא שורת חומה היאך הלוה חצירו על שורת חומה אלף משמע דהיינו תקרה ובשילהי כיצד משתפתין (עירובין דף פח). גמי תנן שתי דיוטות זו כנגד זו מתחתם עשו עוקה כו' לא משמע כלל שורת חומה אלף תקרה:

המוכר את הבית פרק רביעי בבא בתרא סד.

ואי סלקא דעתך בסתמא קני בי גבזה י' טפחים מאי הוי. פי' בקוין אי בסתמא קני אורר שלמעלה מן הגג שהוא גבזה עשרה מן הגג וגם הצנין שלמטה ממנה יקנה^א והגג שבאמצע לא יקנה ואין סברא שיהא הפסק צניינו וזה דחקו לרבינו שמואל לפרש

דלא קאי אע"פ שכתב לו עומקא ורומא דמתניתין אגג דאי קאי אגג אי"כ כי גמי בסתמא לא קני תקשי ליה הכי דכשכתב לו עומקא ורומא קני צנין שלמטה מן הגג ואורר שלמעלה והגג שבאמצע לא קני ומשני כיוון דגבזה עשרה טפחים חשיב ולא קני ליה לגג אצל אורר קני צנין שלמטה מן הגג ואורר שלמעלה והגג שבאמצע לא קני חשיב ולא קני ליה לגג אצל אורר קני צנין שלמטה מן הגג ואורר שלמעלה קני וכך פירש הקונטרס וכן צריך לפרש דלא מלי למימר כיון דלא קני גג לא קני גמי אורר שלא יהא הפסק צניינו דהא מוכח צסמוך בדאיא דאי אמר בסתמא קני רומא אפי' כשהגג גבזה עשרה קני האורר למעלה הימנו עד לרקיע אע"ג דלא קני גג דפריך מדרב פפא דאמר אס רנא לצנות על גבה צונה וסלקא דעתך דעל גבה ממש קאמר דאורר שלמעלה מן הגג ויבנה על גבי עמודים שלא יכביד על הכותל ואי ס"ד בסתמא לא קני ל"ל על גמג פיי והלא בלא ע"מ נמי יכול לצנות עלייה דאורר שלמעלה מן הגג^א ואי כי אמר בסתמא גמי קני כשגג גבזה י' לא קנה לאורר שלמעלה דא"כ כי גמי בסתמא קני תקשי ליה ע"מ ל"ל וזהו דוחק לפי' רבינו שמואל שהמקשה הוא מקשה מכח אותה סברא שאין נראה לו שיהא הפסק צניינו ורנא' אינו מושג ממנו ונראה לר"י לפרש דקאי ארישא אצל לא את הגג כדפרי' לעיל והכי פריך הכא א"א בשלמא דבסתמא לא קני עומקא ורומא כיון דצטורח צעי לקני רומא אחי שפיר דמין דגג גבזה עשרה טפחים דלא קנה גג דצדצר מועט מתבטל הקנין דלא בטל גג אגב בית אלף אי אמרת דבסתמא קנה כיון שנקל כל כך לקנות א"כ אפי' גג שיש לו מעקה גבזה עשרה יקנה כיון דצעין יפה כל כך מוכר דאפי' בסתמא קני רומא ומשני לעולם בסתמא קני רומא ואפי' לא מוצין ליה גבזה י' בסתמא אס לא שכתב עומקא ורומא כיון דחשיב ורבינו תם אין נראה לו מה שפי' הקו' דדיוטא גג שיש לו מעקה גבזה עשרה טפחים דצמסכת צבת מוכח דלשון דיוטא הוא שורה דתנן בצורוק ^א (דף א). שמי גזוזטראות זו כנגד זו צרה"ר המושיט והצורק מזו לזו פטור היו שתיאם דדיוטא אחת כו' משמע בשורה אחת שאינם זו כנגד זו ועוד דמאי דמפרש מילתיה דרב פפא דאי נפלה דער בני לה הא לא משמע הכי ליגשא דרב פפא דקאמר שאס רואה לצנות עלייה על גבה צונה דמשמע דעל גבה ממש של דיוטא ועוד שלריך לדחוק ולחלק בין הך דיוטא להאיא דהבית והעלייה ונראה לר"ת דיוטא עליונה היא שורת אצניס עליונה של חומה שהגג עומד עליה וקאמר למאי הלכתא קאמר ע"מ שהדיוטא עליונה שלי הלא אינו יכול להסירה אס היה רואה שכל הבית מכר לו ולענין מה היא שלו ומפרש רב וציד שאס רואה להוציא צה זצין מוציא פירוש על שורה עליונה אע"פ שמכביד על הבית ^א ורב פפא אמר אס רנא לצנות עלייה על גבה צונה ע"ג עמודים שלא יכביד על הבית אצל להכביד אינו רשאי^א ופריך אלא לרב פפא מאי זאת אומרת דאע"ג דיכול לצנות עלייה על גבה הא מסקינן דעומקא ורומא מסתמא לא קני וא"כ כיון דלא מהני דצוריה לששיר בגוף הבית ואינו יכול להכביד מאי

דצטורח צעי לקני רומא אחי שפיר דמין דגג גבזה עשרה טפחים דלא קנה גג דצדצר מועט מתבטל הקנין דלא בטל גג אגב בית אלף אי אמרת דבסתמא קנה כיון שנקל כל כך לקנות א"כ אפי' גג שיש לו מעקה גבזה עשרה יקנה כיון דצעין יפה כל כך מוכר דאפי' בסתמא קני רומא ומשני לעולם בסתמא קני רומא ואפי' לא מוצין ליה גבזה י' בסתמא אס לא שכתב עומקא ורומא כיון דחשיב ורבינו תם אין נראה לו מה שפי' הקו' דדיוטא גג שיש לו מעקה גבזה עשרה טפחים דצמסכת צבת מוכח דלשון דיוטא הוא שורה דתנן בצורוק ^א (דף א). שמי גזוזטראות זו כנגד זו צרה"ר המושיט והצורק מזו לזו פטור היו שתיאם דדיוטא אחת כו' משמע בשורה אחת שאינם זו כנגד זו ועוד דמאי דמפרש מילתיה דרב פפא דאי נפלה דער בני לה הא לא משמע הכי ליגשא דרב פפא דקאמר שאס רואה לצנות עלייה על גבה צונה דמשמע דעל גבה ממש של דיוטא ועוד שלריך לדחוק ולחלק בין הך דיוטא להאיא דהבית והעלייה ונראה לר"ת דיוטא עליונה היא שורת אצניס עליונה של חומה שהגג עומד עליה וקאמר למאי הלכתא קאמר ע"מ שהדיוטא עליונה שלי הלא אינו יכול להסירה אס היה רואה שכל הבית מכר לו ולענין מה היא שלו ומפרש רב וציד שאס רואה להוציא צה זצין מוציא פירוש על שורה עליונה אע"פ שמכביד על הבית ^א ורב פפא אמר אס רנא לצנות עלייה על גבה צונה ע"ג עמודים שלא יכביד על הבית אצל להכביד אינו רשאי^א ופריך אלא לרב פפא מאי זאת אומרת דאע"ג דיכול לצנות עלייה על גבה הא מסקינן דעומקא ורומא מסתמא לא קני וא"כ כיון דלא מהני דצוריה לששיר בגוף הבית ואינו יכול להכביד מאי

וזאת אומרת ^א דהא פשיטא דמהני דצוריה אס נפלה דהדר בני לה וממתניתין שמעינן דייתור לשון מהני אצל לרב וציד אחי שפיר זאת אומרת דמששיר בגוף הבית ולמאי דמסקי' דבסתמא לא קנה עומקא ורומא ^א מסיק לרב פפא לענין דאי נפל דער בני לה לאו אעלייה קאי אלא אס נפל הבית ואינו רואה הלוקח לצנותו הרי צעל עלייה צונה את הבית והעלייה ע"ג עמודים כאשר בתחלה ויושב זה עד שיתן לו יציאותיו ^א וא"ת ומאי נפקא ליה מינה צמה שהבית צנוי תחת העלייה כיון שהעלייה אינה צנויה ע"ג כתלי הבית אלף ע"ג עמודים הקצועין צחצר בלא בית גמי יכול לעשות כן ואמר ר"ת דאמר בפרק זה בורר ^א (סנהדרין דף לא). אחד אומר דדיוטא עליונה ואחד אומר דדיוטא תחתונה הרוח תחת העלייה ויתקצר וקשיא לפי' ר"ת דאמר בפרק זה בורר ^א (סנהדרין דף לא). אחד אומר דדיוטא עליונה ואחד אומר דדיוטא תחתונה מעשה בא לפני רבי ואיך עדותן ואי דיוטא שורת חומה היאך הלוה חצירו על שורת חומה אלף משמע דהיינו תקרה ובשילהי כיצד משתפתין (עירובין דף פח). גמי תנן שתי דיוטות זו כנגד זו מתחתם עשו עוקה כו' לא משמע כלל שורת חומה אלף תקרה:

מנמאי

בלבד: ר"ע אומר אינו צריך. הלוקח ליקח דרך מן המוכר ודאי מוכר יפה מוכר: והכמים אומרים צריך לקנות לו דרך.

עין מושפט נר מצוה

בו א מיי פס"ד מהל' מביה הל' טז סמג עשין פכ טו"ע"ע ח"מ סימן ריד ספקי ח:
בו ב מיי שס הל' טו ופכ"ה הלכה צ סמג שס טו"ע"ע שס ספ"ר צ וסע"ג:
בח ג ד ה מיי שס פכ"ה הלכה ג טו"ע"ע שס ספקי צ:

»

רבינו גרשום

אי ס"ד בסתמא קני עומקא ורומא כי גבזה י' טפחים מאי הוי. ליקני גמי אלא ש"מ בסתמא לא קני ואכתי מסויע לרב דימי. ומשני לעולם לא תסייעה בסתמא קני והבא משום דכיוון דגבזה י' טפחים הוה דבר חשוב ורשות בפני עצמו הוי רשוי' לא קני עד דכתב עומקא ורומא: ת"ש דאמר ריש לקיש.

לעיל זאת אומרת וכו' ורב פפא אמר שאם רצה לבנות עלייה על גבה בונה. בשלמא לרב וציד משום הכי אצטריך למתני זאת אומרת דכי היכי דגבי מעשר שיר מקום מעשר כן הכי נמי הכא שיר מקום לוידין וגזוזטראות בחצר דהיינו דמהני על גמג לטפויי מלתא. אלא לרב פפא קשיא דמאי אהני משום הכי לדברי הכל אהני על גמג דשירי בדיוטא כי היכי דמהני גבי מעשר מהני על גמג גם הכא אלא אי ס"ד בסתמא לא קני הלוקח עומקא ורומא למא לי על גמג בשלמא לרב וציד אצטריך שיכול להוציא אכתי אלא לרב פפא למא ליה על גמג בלא על גמג יכול לקנות אלא ש"מ דבסתמא קני ולחכי אצטריך על גמג לרב פפא וקשיא לרב דימי. אמר לך רב דימי לעולם בסתמא לא קני ודקאמרתי על גמג לרב פפא למא ליה. להכי אהני האני על גמג שאם נפלה הדיוטא מצי למבני לה כדמשקינא אבל אי לא הוי מהני לא הוה מצוי למחור ולמבני לה דמצי אמר הלוקח השתא לית לך רשותא. ואמטו להכי לא מתרן לה רב פפא להחיא תיוראא לעיל משום דשניא דחוקי דמי ליה דמתני דרב דלא אכתי אכתי לעלא: פ"קאם ולא מכר לו את הבור ואת הדות. שכתב אפי"פ שכתב לו עומקא ורומא: היינו בור היינו דות. ששניהן עמוקים ויש בהן מים: שהבור בחפירה. בלא כתלים: והדות בבנין. עשוי סביב בכתלים מטטה ועד למעלה: וצריך. למוכר הבית והחצר לקנות דרך מן הלוקח כדי שילך לבורו ולדותו דברי ר' עקיבא. לפי שלא שיר לעצמו כלום אלא הבור והדות בלבד משום דמוכר שמקבל וזוי בעין יפה הוא מוכר: ותכמים אומרים אינו צריך. לפי שאין אדם מוכר דרך בורו: ומורה ר' עקיבא היכא דמכר הבית ואמר לו ללוקח הכל אני מוכר לך חוץ מאלו בור ודות ודאי צריך ליקח לו דרך משום דבסתם גמי לא מכר הבור ודות וכו' אמר הכי ודאי לטפויי מלתא קאמי ולא מכר הדרך: מכרן בעל הבית לאחר. הבור והדות דמוכר בעין רעה מוכר